

ІННОВАЦІЙНА ОСНОВА ІНТЕНСИФІКАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

Анотація - в статті розкривається теоретична сутність інтенсифікації сільськогосподарського виробництва, розглядається необхідність її розвитку на інноваційній основі

Ключові слова: інтенсифікація сільськогосподарського виробництва, додаткові вкладення, інноваційна діяльність

Постановка проблеми. Нині інтенсифікація набуває визначального характеру в подоланні кризових явищ у сільськогосподарському виробництві, освоєнні ринкових відносин, гарантуванні продовольчої безпеки країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інтенсифікації завжди приділялася пильна увага як з боку практиків, так і дослідників, в тому числі В.Г. Андрійчука, В. С. Балабанова, І. Бородіна, Г.С. Гордеєва, М.Н. Гумерова, А. М. Емельянова, В.А. Іванова, О.І. Карінцевої, Я.А. Ловкова, Г. Котова, В.М. Коровкіна, Л.Г. Мельника, В.П. Мертенса, В.Я. Месель-Веселяка, С. Рогачева, П.Т. Саблука, І.Ф. Сусллова, М.І. Синюкова, Є.Д. Сисолятина, І.М. Четвертакова, В.П. Четвертакової та інших. Однак багато проблем цього процесу ще не вирішені. Дотепер збереглася велика розмаїтість підходів, визначень, думок у розумінні сутності, механізмів ефективності, класифікації, показників рівня й ефективності інтенсифікації. Це з однієї сторони підкреслює його складність, а з іншого боку - різноманіття факторів, що впливають на цей процес.

Ціль роботи. На основі критичного розгляду літературних джерел визначити сутність інтенсифікації сільськогосподарського виробництва, а також запропонувати шляхи її підвищення на інноваційній основі.

Виклад основного матеріалу. Дуже широке розповсюдження серед учених одержало визначення інтенсифікації як додаткових витрат на одиницю земельної площі або голову худоби (Табл. 1).

Визначення інтенсифікації прихильниками концепції
«додаткових витрат на одиницю площі»

Автор	Визначення
І. Бородін	«Інтенсифікація сільського господарства – збільшення матеріальних і трудових затрат на одиницю земельної площі...» [1, с. 16]
Г.С. Гордєєв	«...інтенсифікацією сільського господарства буде називатися ріст вкладень капіталу на ту саму ділянку землі» [2, с. 280,281]
М.Н. Гумеров, Я.А. Ловков	«...під інтенсивністю сільськогосподарського виробництва розуміється сума вкладень праці та засобів виробництва в господарство, яка віднесена до одиниці земельної площі» [3, с. 15].
Г. Котов	«самий процес інтенсифікації в використанні додаткових засобів, а іноді і праці при обробці тієї самої площі...» [4, с. 35]
С. Рогачев	під інтенсифікацією необхідно розуміти «збільшення об'єктивно необхідних затрат на одиницю площі...» [4, с. 44,45]

На наш погляд, ця концепція має недоліки. Додаткові вкладення в сільськогосподарському виробництві не завжди приводять до підвищення рівня інтенсивності виробництва або підвищують його непропорційно додатковим вкладенням. Крім цього, таке визначення не підходить для галузей, які не використовують землю як основний предмет і засіб праці (наприклад, індустріальне птахівництво), тобто запропоноване визначення категорії «інтенсифікація» не є універсальним.

Ряд учених виражає сутність інтенсифікації через збільшення виходу продукції (Табл. 2). Таке поняття вірно відображає мету інтенсифікації, але збільшення виходу продукції сільського господарства - це лише результат, а не сутність процесу інтенсифікації виробництва.

Існують дослідники, які розглядають процес інтенсифікації як єдність додаткових вкладень засобів виробництва і праці на один гектар (голову худоби) у зв'язку зі збільшенням виходу продукції як дві сторони одного і того ж процесу (Табл. 3), що, на наш погляд, є досить логічним.

Таблиця 2

Визначення інтенсифікації прихильниками концепції
«додаткового виходу продукції з одиниці площі»

Автор	Визначення
А. М. Емельянов	«...інтенсифікація є головною формою здійснення розширеного відтворення в сільському господарстві. Вона являє собою об'єктивний процес збільшення виходу продукції з однієї і той же земельної площі...» [5, с. 230].
І.Ф. Суслов	процес інтенсифікації як «підвищення корисної віддачі, нарощування кінцевих результатів від залучених у виробництво фондів та інших ресурсів» [6, с. 57].
Є.Д. Сисолятин	«...в широкому розумінні взагалі не правильно стверджувати, що інтенсифікація виробництва пов'язана з додатковими витратами» [7, с. 58].

Таблиця 3

Визначення інтенсифікації прихильниками «змішаної» концепції

Автор	Визначення
В.А. Іванов	«Вкладення, які складають економічну основу інтенсифікації, її зміст, та їх наслідок, який визначається в збільшення валової продукції з одиниці земельної площі, повинні розглядатися в органічному взаємозв'язку та єдності» [8, с. 10]
В.П. Мертенс	«інтенсифікація соціалістичного сільського господарства як особлива форма розширеного відтворення являє собою послідовний процес концентрації на основі науково-технічного прогресу уречевленої та живої праці на ту саму одиницю земельної площі, який спрямований на підвищення кількості якісної продукції та на підвищення її виробництва [9, с. 14]

Але основною тенденцією сучасного розвитку аграрної сфери є заміна традиційних кількісних інтелектуальними факторами інтенсифікації. Ми вважаємо більш сучасним визначення інтенсифікації сільськогосподарського виробництва через якісне вдосконалення засобів виробництва, яке обумовлюється науково-технічним прогресом, через інноваційний розвиток (Табл. 4).

Саме інноваційний розвиток виступає втіленням новітніх підходів у теорії та практиці господарювання, забезпечуючи всебічну інтенсифікацію

сільськогосподарського виробництва, ресурсозбереження, підвищення конкурентоспроможності продукції або підприємства.

Таблиця 4

Визначення інтенсифікації прихильниками
концепції інноваційного розвитку

Автор	Визначення
В.Г. Андрійчук	«Інтенсифікація – це процес формування інтенсивного типу розвитку, шляхом комплексної механізації й автоматизації виробництва, його хімізації та електрифікації, впровадження енерго- та ресурсозберігаючих технологій та біотехнологій, меліорації землі, удосконалення організації праці та матеріального стимулювання, поглиблення спеціалізації виробництва й досягнення раціональної його концентрації» [10]
В. С. Балабанов	визначає інтенсифікацію через «концентрацію суспільно необхідних вкладень ... на основі безперервного технічного прогресу» [11, с. 15]
В.М. Коровкін	інтенсифікація сільського господарства – закономірний процес, обумовлений, з одного боку, науково-технічним прогресом, а з другого - постійно зростаючими потребами суспільства в сільськогосподарській продукції і сировині» [12, с. 8].
Л.Г. Мельник, О.І. Карінцева	«...інтенсифікація ... може бути досягнута завдяки застосуванню комплексу заходів, що охоплюють весь виробничий процес, а саме впровадженню передових технологій, інтенсифікації технологічних процесів, зменшенню планових і усуненню позапланових простоїв обладнання, виключенню непродуктивної роботи устаткування, поліпшенню якості сировини, матеріалів і вихідних заготівок, поліпшенню стану обладнання, підвищенню рівня спеціалізації виробництва» [13, с. 84].
П.Т. Саблук, В.Я. Месель– Веселяк	«...випускаючи і застосовуючи переважно застарілу неконкурентоспроможну техніку, агропромисловий комплекс приречений на екстенсивний шлях розвитку...» [14]
М.І. Синюков	«сутність інтенсифікації полягає не тільки в більш ефективному використанню земельних угідь, поголів'я тварин, але й вдосконаленні інших факторів виробництва – матеріально-технічних засобів, технологій, кадрів, всіх взаємопов'язаних елементів виробництва, які дозволяють розширювати об'єми кінцевої продукції» [15, с.13].
В.П. Четвертакова, І.М. Четвертаков	«...інтенсифікацію виробництва можна визначити як процес підвищення напруженості функціонування виробничої системи шляхом більше повного використання її потенціалу, а також додавання, поліпшення, часткової або повної заміни її елементів більше ефективними» [16]

Висновки. Інтенсифікацію сільськогосподарського виробництва слід розглядати як збільшення виробництва продукції за рахунок інноваційної діяльності.

Аннотация - в статье раскрывается теоретическая сущность интенсификации сельскохозяйственного производства, рассматривается необходимость ее развития на инновационной основе

Ключевые слова: интенсификация сельскохозяйственного производства, дополнительные вложения, инновационная деятельность

Summary - theoretical essence of intensification of agricultural production opens up in the article, the change of looks is probed to this process in a historical aspect, the necessity of its development is examined on innovative basis

Keywords: intensification of agricultural production, additional investments, innovative investment activity

Література

1. Использование трудовых ресурсов в сельском хозяйстве СССР. – М.: Экономика, 1964. – 58 с.
2. Гордеев Г.С. Основные проблемы сельскохозяйственной экономии. – т.1. / Г.С. Гордеев – М.: Новый агроном, 1929. – 350 с.
3. Пути интенсификации сельского хозяйства СССР – М.: Сельхозгиз, 1953. – 142 с.
4. Некоторые проблемы интенсификации сельского хозяйства. – М.: Экономика, 1964. – 138 с.
5. Емельянов А.М. Методологические проблемы накопления и рентабельности в колхозах / А.М. Емельянов – М.: Экономика, 1965. – 320 с.
6. Суслов И.Ф. Интенсификация и её особенности в сельскохозяйственном производстве. Экономика сельского хозяйства / И.Ф. Суслов – 1986. – №4. – С. 56–61.
7. Сысолятин Е.Д. Интенсификация и повышение эффективности интенсификации сельскохозяйственного производства / Е.Д. Сысолятин – Томск: ТГУ, 1983. – 206 с.

8. Иванов В.А. Экономическое стимулирование повышения эффективности интенсификации совхозного производства / В.А. Иванов - М.: Наука, 1980. – 248 с.
9. Мертенс В.П., Шпигало В.Е., Пастушенко А.І., Стельмащук А.М. Інтенсифікація виробництва і соціальний розвиток сіла / В.П. Мертенс, В.Е.Шпигало, А.І. Пастушенко, А.М.Стельмащук – К.: Урожай, 1986. – 152 с.
10. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: Навчально–методичний посібник / В.Г. Андрійчук – К.: КНЕУ, 2000. – 356 с.
11. Балабанов В.С. Методика оценки эффективности интенсификации производства / В.С. Балабанов // Учет и финансы в колхозах и совхозах. – 1979. - №8. – С. 28-31
12. Коровкин В.М. Проблемы развития сельскохозяйственного производства стран СНГ и восточной Европы в условиях перехода к рыночным отношениям / В.М. Коровкин - Виробництво продукції скотарства в умовах ринку: Інформ. Агропром. – К.: 1995.–С. 6.
13. Мельник Л.Г. Економіка підприємства: Конспект лекцій / Л.Г. Мельник, О.І. Карінцева - Навч. Посіб – Суми: ВТД «Університетська книга», 2004. – 412 с.
14. Саблук П.Т., Месель–Веселяк В.Я. Посібник по реформуванню сільськогосподарських та переробних підприємств / П.Т. Саблук, В.Я. Месель–Веселяк – ІАЕ УААН. – К., 2000. – 660 с.
15. Интенсификация и управление агропромышленным комплексом / Под ред. М.И. Синюкова и др. – М.: Агропромиздат, 1986. - 238 с. – (Учеб. Пособие для руководящих кадров агропром. Комплекса).
16. Четвертакова В.П., Четвертаков И.М. Теоретические проблемы интенсификации производства / В.П.Четвертакова, И.М. Четвертаков // Вестник Воронежского государственного аграрного университета. – 2008. – №1–2 (16–17) – С. 60-64.